

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

Πέτρος ἱερεὺς ὁ βιβλιογράφος. Ἐν τῷ κώδικι Ω-IV-32 τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἐσκουριάου, γεγραμμένῳ ἐπὶ περγαμνῆς καὶ περιέχοντι πλὴν ἄλλων τινῶν ἀνωνύμους Κατηγήσεις καὶ Βίους ἁγίων, φέρεται ἐν φ. 155^α λίαν ἀνορθόγραφον σημείωμα τοῦ βιβλιογράφου Πέτρου ἱερέως, ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ συντάξαντος τὸν κατάλογον τῶν χειρογράφων τῆς εἰρημένης βιβλιοθήκης Ἐμμ. Miller, ὅστις τινὰ μὲν παρανέγνω, ἄλλα δὲ καὶ διώρθωσεν ἢ παραδιώρθωσε. Τελευταῖα δὲ τὸ σημείωμα ἐκείνο παρὰ τῷ Miller διὰ τῶνδε^τ ἐν ἔτει
σεμγ^{Δτ} ἠκώ Β ἡμερα ζ ορα θ ἐν ἡερες ποθου κα^τ πα
Βασι ο^λΝ Θω^τΝων καὶ Ζωῆς αὐτοκρατόρων Ῥωμαίων^μ.
Αἱ ἐν τῷ τέλει τούτῳ παραναγνώσεις καὶ χρονολογικαὶ συγχύσεις ἤγαγόν με εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἐπανορθώσεως τοῦ καὶ ἱστορικῶς, ὡς ἐφαίνετο, ἀξιολόγου σημειώματος τούτου, ὅπερ, ὡς ἔχει παρὰ τῷ Miller, ἐφαίνετο δυνάμενον νάναφέρηται εἰς τοὺς χρόνους τοῦ τελευταίου δεσπότου τῆς Πελοποννήσου Θωμᾶ Παλαιολόγου, εἰ καὶ πολλὰ ἦσαν τὰ εἰς τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν ἀντικείμενα. Διὸ ἐφρόντισα νὰ λάβω φωτογραφίαν τοῦ εἰρημένου φύλλου, ἐξ ἧς διαλευκαίνονται τὰ μπιβόλα. Παραθέτω δ' ἐνταῦθα τὸ εἰρημένον σημείωμα τοῦτο μὲν κατὰ τὴν ἐμὴν ἀνάγνωσιν, τοῦτο δὲ κατὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Miller.

¹ Miller Catalogue des manuscrits grecs de la bibliothèque de l'Escorial. Ἐν Παρισίῳ. 1848 σ. 499.

Ε.Σ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Ἐμὴ ἀνάγνωσις.

Miller.

^Δ
 Ἐτελειώθη πτος αὐτη (= ἡ δέστος αὐτη) τῆς βίβλου τῶν θαυμάτων πάνδεκτεις γὰρ ὦν τῶν μεγάλων ἔπενων μετὰ πόθου σὺν λεγὲν καὶ πλείστους λόγους· εὐχασθαι τῶ ξησαν^τ θηοί (ξύσαντι θεῖοι) πατέρες· ἄγρικος (= ἄγροικος) καὶ νέος ὦν τικῆα (= τῆ ἡλικία) ποθῶν εγραψα οιδίοις (= ἰδίοις) πόνοις. Πέτρος ἱερεὺς τέκνον πιστὸν ἀγίων. θεόσεβῆς εἰγουμένης καὶ μητρὸς Βενεδίκτας ἀγάν κτίσασης· εν ετος^{Δτ} σεμγ' ηκῶ (= ἐν δικτιῶνος) ὅ ἡμέρα ς ὄρα θ ἐν ηρες (= ἡμέραις) Πόθου κα πᾶν (=κατεπάνω) βασι ον (= βασιλευόντων) ρωνου (= Ῥωμανοῦ) καὶ Ζωῆς αυτοκράτορων ρωμαίων +.

Ἐτελειώθη ἦδε τοσαύτη τῆς βίβλου τῶν θαυμάτων πᾶν δὲν τις γὰρ ὦν τῶν μεγάλων ἔπένων μετὰ πόθον σὺν λεγὲν καὶ πλείστους λόγους· εὐχασθαι τῶ ζήσαντι θη οἱ πατέρες ἀγρικὸς καὶ νέος ὦν· τικῆα ποθῶν εγραψα οιδίοις πόνοις. Πέτρος ἱερεὺς τέκνον πιστὸν ἀγίων θεοσεβῆς εἰγουμένης καὶ μητέρος Βενεδίκτας ἀγάν κτίσαση ἐν ετει σεμγ' ηκῶ Β ἡμέρα ζ ὄρα θ ἐν ηρες ποθου κα πα Βασι ον θωνων καὶ Ζωῆς αυτοκράτορων Ῥωμαίων.

Διὰ τῆς ὀρθῆς ἀναγνώσεως τοῦ σημειώματος τούτου ἀποκαθίσταται ἐν πολλοῖς αὐτοῦ χωρίοις σαφιστέρα ἢ ἔννοια χωρὶς ἐν τούτοις νὰ διορθῶνται πολλαχοῦ ἢ χωλαίνουσα σύνταξις μηδὲ νὰ καθίσταται δυνατὴ ἢ τελεία ἐπανόρθωσις τῶν συγκεκριμένων δωδεκασυλλάβων χωλιάμβων τῶν ἀποτελούντων μέρος τοῦ σημειώματος, ὧν τινὰς

δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ἀποσπασθέντας ὑπὸ τοῦ βιβλιογράφου ἐτοι-
 μους ἐξ ἄλλων ἀναλόγων σημειωμάτων. Τοιοῦτοι χωλίαμβοι διαγι-
 νώσκονται οἱ ἐξῆς, οἷς παραθέτω, ἐπανορθόνων καὶ τὴν ὀρθογραφίαν·

Ἐτελειώθη

ἡ δέστος αὐτῆ τῆς βίβλου τῶν θαυμάτων
 πανδέκτης γὰρ ὧν τῶν μεγάλων ἐπαίνων
 μετὰ πόθου συλλεγὲν καὶ πλείστους λόγους.

Ἐλχεσθε τῷ ξύσαντι θεῖοι πατέρες

.....
 . . . πόθων ἔγραψα ἰδίους πόνοις

Πέτρος ἱερεὺς τέκνον πιστὸν ἀγίων

.....
 καὶ μητρὸς Βενεδίκτας ἀνακτισάσης (;)

.....

Ἡ δὲ κυριωτέρα ἐπανόρθωσις εἶνε ἡ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐγράφη ὁ
 κώδιξ καὶ τῶν αὐτοκρατόρων ἐφ' ὧν ἔγραφεν ὁ βιβλιογράφος. Εἶνε
 δὲ οὗτοι ὁ Ῥωμανὸς Γ' ὁ Ἀργυρὸς (1028-1034) καὶ ἡ σύζυγος αὐ-
 τοῦ Ζωῆ. Ἔτος δὲ τῆς γραφῆς τοῦ κώδικος εἶνε τὸ 1034, τὸ τε-



ΠΑΝΟΜΟΙΟΣΤΥΧΗΘΝ ΤΟΥ ϕ. 155^α ΤΟΥ ΒΕΚΟΥΡΙΑΔΕΙΟΥ ΚΩΔΙΚΟΣ

Ε.Υ. της Κ.τ.Π
 ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

λευταίον ἔτος τῆς ἀρχῆς τοῦ Ῥωμανοῦ καὶ τῆς Ζωῆς, ὅπερ συμπίπτει πράγματι πρὸς ἰνδικτιῶνα β'. Ἀλλὰ πρὸς τὸ ἔτος τοῦτο ἀντιστοιχεῖ τὸ ἀπὸ ἀτίσως κῶσμου ἔτος ,σθμβ' καὶ οὐχὶ τὸ ,σεμγ'. Καὶ τὸ μὲν εἶναι ἐν τῷ ,σεμγ' ἔγγραφο παραδόξως ἀντὶ τοῦ τὴν πέμπτην ἑκατονταδὰ ἀηλοῦντος φ' ἐκ πλάνης ἰσως, ἅτε ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ πέντε ἐν ταῖς μονάσιν, ἀντὶ δὲ τοῦ γ εἶχεν ἀρχίσει πρότερον γράφων ἄλλο γράμμα, ἰσως τὸ ὀρθῶς ἔχων β. Ὅπως δὴποτε δ' ἀναμφήριστον καθίσταται μετὰ τὴν ὀρθὴν ἀνάγνωσιν τοῦ σημειώματος καὶ τὴν παραβολὴν τοῦ γραφικοῦ ρυθμοῦ τῶν τελευταίων πρὸ αὐτῶν στίχων ἐν τῷ ἡμετέρῳ πανομοιοτύπῳ, ὅτι ὁ κῶδιξ δὲν ἔγγραφο τὸν ιε' αἰῶνα, καθ' ἃ ἐσημείωσεν ὁ Miller, ἀλλὰ τὸν ια'. Λαμβάνοντες δὲ ὑπ' ὄψιν τὴν ἀρχὴν τοῦ κατεπάνω Πόθου καὶ τὸ λατινικὸν ὄνομα τῆς Βενεδίκτης ἀγόμεθα νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ὁ κῶδιξ ἔγγραφο ἐν τινι τῶν ἑλληνικῶν μονῶν τῆς Σικελίας ἢ τῆς κάτω Ἰταλίας. Τοῦτο δὲ δὲν εἶνε ἀνάξιον λόγου ὑπὸ ἐποψίν παλαιογραφικὴν, διότι δυνάμεθα νὰ συσχετίσωμεν τὴν περίεργόν πως διὰ τὸν ἐνδέκατον αἰῶνα γραφὴν τοῦ κῶδικος πρὸς ἄλλους γεγραμμένους ἐν Ἰταλίᾳ καὶ προχωρήσωμεν πως ἐν τῇ ἀρχαίμηνῃ ἤδη ἐρεύνη περὶ τῶν κατὰ χώρας ἰδιωτισμῶν τῆς ἑλληνικῆς γραφῆς τῶν μέσων αἰώνων. Ἴδε περὶ ταύτης V. Gardthausen National- und Provinzialschriften ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. ΙΕ' (1906) σ. 227 κ. ἰ.

— Ὁ βασιλεὺς Ὀθων ἐν Μοκίστῃ. Ἐν τῷ σημερινῷ αἰτωλικῷ δήμῳ Παμφίας, οὐ πρωτεύουσα εἶνε τὸ Κεφαλόβρυσον τὸ ἐπίχον τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου Θέρμου, κεῖται καὶ τὸ χωρίον Μοκίστα, ὅπου σῶζεται ἐξαιρετὸν ἐξ ὀγκολίθων ἀρχαίου ναοῦ ὑποδομημένον ναῖδριον τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ ὅπου εὐρέθησαν ἄξια λόγου μεσαιωνικαὶ ἐπιγραφαί. Ἴδε Γ. Σωτηριάδου Βυζαντιναὶ ἐπιγραφαὶ ἐξ Αἰτωλίας ἐν Ἐπετηρίδι Παρνασσοῦ Ἔτος Ζ (1903) σ. 208 κ. ἰ. Πρὸς Π. Λάμπρου Πρόχειρον σημείωμα περὶ Μιχαὴλ Ζωριανοῦ αὐτόθι σ. 216 κ. ἰ. καὶ Ἄννα ἢ Καντακουζηνή, Βυζαντιακὴ ἐπιγραφή ἐξ Αἰτωλίας ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Α' σ. 37 κ. ἰ. Τὸ γραφικὸν τοῦτο χωρίον εἶχε τὴν τιμὴν νὰ φιλοξενήσῃ τῷ 1838, ὅτε ὁ δῆμος εἰς ὃν ἀνήκεν ἔφερε τὸ ὄνομα Ταξιαρχίδος, τὸν βασιλεῖα Ὀθωνα, περιοδεύοντα ἐν Αἰτωλίᾳ. Ὡς ἀνάμνησις δὲ τῆς περιοδείας ἐκείνης τοῦ βασιλέως σῶζεται ἔγγραφο τοῦ τότε δημάρ-

χου Ταξιαρχίδος πρὸς τὴν παρακειμένην μονὴν Μυρτιας, ὅπερ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐδώρησε δι' ἐμοῦ ὁ κ. Δημήτριος Λουκόπουλος εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἰθνολογικῆς ἐταιρείας. Ἐχει δὲ τὸ περίεργον τοῦτο ἔγγραφον ὡδε·

Ἄριθ. 467 (κατὰ διόρθωσιν ἐξ ἀριθμοῦ 367).

Ἐν Ταξιαρχείῳ
τὴν 8 Ὀκτωβρίου 1838.

Βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος
Ὁ Δήμαρχος Ταξιαρχίδος

Πρὸς τὸν ἡγούμενον καὶ Συμβούλους τῆς διατηρουμένης μονῆς Μυρτιας.
Ἐπειδὴ ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τὴν Δευτέραν βράδυν θέλει διανυκτερεύσῃ εἰς τὸ χωρίον Μοκίστης, Σᾶς προσκαλούμεν νὰ μᾶς στείλῃται ἓνα κάδδον κριθᾶρι 4. κοτόπουλα ἕν γάλλον. 30 ὄα. 150 λεμόνια ἕν φόρτωμα κρασί· αὔριον θέλετε μᾶς τὰ στείλῃται ὡς τροφήν τῆς συνοδίᾳς τῆς Α. Μ.

Ὁ Δήμαρχος
Γ. Τρομάρας.

Ὅπισθεν δὲ τοῦ ἔγγραφου φέρονται τάδε· α' Ἀρ. 373. Ὁ Δήμαρχος Ταξιαρχίδος Πρὸς τὸν ἡγούμενον καὶ Συμβούλους τῆς Διατηρουμένης μονῆς μυρτιας β.

Ἡ 8 Ὀκτωβρίου 1838, καθ' ἣν ἔγραψεν τὸ ἔγγραφον τοῦτο, συνέπιπτε πρὸς ἡμέραν Σάββατον. Ἄρα ἡ Δευτέρα, ἡ ἐν αὐτῷ ὀριζομένη ὡς ἡμέρα διανυκτερεύσεως τοῦ βασιλέως ἐν Μοκίστῃ, ἦτο ἡ 10 Ὀκτωβρίου, ἧς ἡ ἡμερομηνία ἐνθυμίζει μοιραίως τὴν ἐξωσιν αὐτοῦ τῷ 1862.

— **Καὶ ἄλλοι Παναρέτοι.** Εἰς τοὺς ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Δ' σ. 264 κ. ἑ. ἀναγραφομένους Παναρέτους προστεθήτωσαν καὶ οἱ ἐξῆς· α') ὁ Δημήτριος Παναρέτος Μαλωταρᾶς, ἐκδικος καὶ πρωτοπαπᾶς Λακεδαιμονίας, εἶτα δ' ἐπίσκοπος Μεθώνης (Νέου Ἑλληνομνήμονος Δ' σ. 166)· β') ὁ ἰατρὸς Ἰωάννης Παναρέτος, ὃν εὕρισκομεν μνημονεύομενον μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου ἐν τῷ βραχεῖ κειμ' ἐν τῆς εἰκόνας τούτου τῆς εὕρισκομένης ἐν τῷ Βαροκκικῷ κώδικι τῆς Βοδληϊανῆς βιβλιοθήκης τοῦ

'Οξωνίου, περιέχοντι τὸ Ὅργανον τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἴδε τὸ μὲν κείμενον τοῦτο παρὰ τῷ *Legrand* (*Bibliothèque Hellénique. . . aux XV^e et XVI^e siècles. Ἐν Παρισίοις. 1903 Τόμ. Γ' σ. 1666*), τὴν δὲ εἰκόνα αὐτοῦ ἐν σ. 166α.

'Ενταῦθα δ' ἐπανορθωτέα καὶ συμπληρωτέα καὶ τὰ περὶ τοῦ ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Δ' σ. 265 ὑπ' ἀρ. ε' ἐπισκόπου Ἀλμυροῦ Μιχαὴλ Παναρέτου. Τοῦτον τῷ 1271 βλέπομεν πρωτοσύγκελλον καὶ ἐπίσκοπον Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ. *Miklosich-Müller Acta et diplomata* Τόμ. Δ' σ. 401. Τοῦτου δὲ πιθανῶς ὡς ἐπισκόπου ἀμὰ τοῦ Βαλεστίνου τῷ 1275 ποιεῖται μνείαν καὶ ἐπιγραφὴ ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς ἐν Ἀλμυρῷ Φιλαρχαίου ἐταιρείας Ὅθρυος. Ἴδε Δελτίον τῆς ἐν Ἀλμυρῷ Φιλαρχαίου ἐταιρείας Ὅθρυος. Ἀθήνησιν. 1899 σ. 21 ἀρ. 20. Πρβλ. Μανουὴλ Γεδεῶν ἐν Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ. Ἔτ. ΚΣ' ἀρ. 18 σ. 240.

Τῶν δ' ἔργων τοῦ Ματθαίου Ἀγγέλου Παναρέτου τοῦ πρωτοβεστιαρίου καὶ κοιαιστωρος τοῦ γράψαντος ἱκανὰ κατὰ Λατίνων (Νέου Ἑλληνομνήμονος Δ' σ. 265 ἀρ γ') ἀξιόλογος κώδιξ τοῦ δεκάτου τετάρτου καὶ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος εὑρηται ἐν τῇ κατὰ τὸ Ἅγιον Ὅρος μονῇ Σταυρονικήτα ὑπ' ἀρ. 62. Ἴδε Σπυρ. Π. Λάμπρου Κατάλογον τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὅρους ἑλληνικῶν κωδίκων. Τόμ. Α' σ. 81.

Ἰωάννου δὲ Παναρέτου τὴν σφραγίδα ἐδημοσίευσεν ὁ κ. *Schlumberger* ἐν τῇ *Sigillographie Byzantine* σ. 686. Ἡ ἐπιγραφὴ τῆς σφραγίδος ταύτης λέγει

ΤΩΝ ΧΑΡΙΚΛΗΤΗΣ ΠΡΑΚΤΕΩΝ ΠΑΝΑΡΕΤΗΣ
ΣΦΡΑΓΙΣ ΑΚΡΙΒΗΣ Η ΠΑΝΗΚΤΙΡΜΩΝ (= πανοικτίρ-
μων) ΚΟΡΗ

Ὁ δὲ κ. *Schlumberger* μεταφράζει τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ὡδε: *La Vierge toute-compatissante est le sceau sûr (certain) des actes de Charicletos Panaretos.* Ἀλλὰ τὸ Χαρίκλητος σημαίνει βεβαίως Ἰωάννης, καθ' ἃ καὶ τὸ Χαριτώνουμος. Εἶνε δὲ ἡ σφραγίς, ἥς τὸν χρόνον δὲν ὀρίζει ὁ κ. *Schlumberger*, τοῦ τέλους τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος, καθ' ἃ δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τῆς τεχνουργίας τῆς σφραγίδος. Ἀλλ' οὐχ ἤττον δὲν τολμῶ νὰ ταῦτίσω τὸν Ἰωάν-

νην τοῦτον πρὸς τὸν σύγχρονον βιβλιογράφον, περὶ οὗ ἴδε Νέον Ἑλληνομνήμονα Τομ. Δ' σ. 264.

* Ἄλλος δὲ Ἰωάννης Πανάρετος εἶνε ὁ μετὰ τὸν Δημήτριον Κυδωνην κτήτωρ τοῦ κώδικος Urbin. 123 τῆς Βατικανῆς βιβλιοθήκης, περιέχοντος τὰς ἐπιστολάς τοῦ Κυδωνη, καθ' ἃ γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ φ. 403^ε τοῦ κώδικος. Ἴδε *Jorio Epistolario di Demetrio Cidone* ἐν τοῖς *Studi Italiani di filologia classica* Τομ. Δ' σ. 261, Πρβλ. *Cos. Storna juolo Codices Urbinates graeci*. Ἐν Ῥώμῃ. 1895 σ. 207.

* Ἄλλος δὲ Πανάρετος ἄνευ τοῦ μικροῦ ὀνόματος εἶνε ὁ εἰς ὃν ἐπιστέλλει ὁ ἀνώνυμος ὁ γράψας τὴν συλλογὴν τῶν ἐπιστολῶν τὴν κληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Krumbacher Φλωρεντιακὴν, ἥτις περιλαμβάνεται ἐν τῷ κώδικι τῆς Λαυρεντιακῆς βιβλιοθήκης τῆς Φλωρεντίας S. Marco 356 καὶ ἐν τῷ Μοναχείῳ ἀπογράφῳ αὐτῆς 198. Στέλλονται δ' εἰς αὐτὸν δύο ἐπιστολαί, αἱ ὑπ' ἀρ. ια' καὶ ιθ'. Ἴδε *Hardt Catalogus codicum manuseriptorum graecorum bibliothecae R. bavari-cae*. Τομ. Β' σ. 287.

— **Διόρθωσις χωρίου τοῦ Χαλκοκονδύλη.** Παρὰ τῷ Λαονίῳ Χαλκοκονδύλῃ ἐν ἐκδ. Βόννης σ. 319,11 ἀναγινώσκομεν τάδε· Λεωδορίκιόν τε τὸ κατὰ τὴν Λοκρῶν χώραν ὀκημένον πολίχνιον, Πίνδου μέντοι τὸ κατὰ τὴν Φανδρίου πόλιν ὀκημένον, ἄρχοντα λαμβάνειν ἀπὸ βασιλέως. Εἶνε φανερόν, ὅτι ἀντὶ τοῦ Φανδρίου, ἐν τῇ λατινικῇ μεταφράσει Phandrium, ἀναγνωστέον Φαναρίου. Πρόκειται δὲ περὶ τοῦ καὶ σήμερον ὀνομαζομένου Φαναρίου τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καρδίτσας δήμου Ἰθώμης.

— **Τὸ ὄνομα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν τοῖς ὀθωμανικοῖς νομίμασιν.** Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει μέγας λογοθέτης κ. Σ. Ἀριστάρχης ἐπέστειλέ μοι τῇ 4/17 Μαρτίου τάδε· « Ἡ ἐν σ. 452 τοῦ Δ' Τομοῦ τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμονος μνημονευομένη παράδοσις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅτι « τὰ νομίματα ἔχουν τὸ ὄνομα τῆς Κωνσταντινουπόλεως » ἐπαληθεύει καὶ νῦν· διότι ἐπὶ ταῦν χρυσῶν καὶ τῶν ἀργυρῶν ὀθωμανικῶν νομισμάτων ἐκτυποῦται ἡ φράσις ἀραβιστὶ τάριπε φὶ Κωνσταντινιγὲ = ἐκόπη ἐν Κωνσταντινουπόλει ».

— Ἡ ἄλωση τοῦ τείχους τοῦ ἰσθμοῦ ὑπὸ τοῦ Μουράτ. Ὁ ἴμος ἐν Σκοπέλῳ μαθητῆς, τελειόφοιτος τῆς φιλολογίας κ. Νικ. Γ. Γεωργάρας, ἐπέστειλέ μοι τὰ ἐξῆς·

α Πρὸς τὸν ὄρισμόν τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν τὸ Ἐξαμίλι, ὡς ἐλέγετο ὁ ἰσθμὸς τῆς Πελοποννήσου, ἐκλῶ ὑπὸ τοῦ Μουράτ καὶ περὶ ἧς πολλὰ λέγονται ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Β' σ. 479 κ. ἐ., πειστικῶς, ὡς νομίζω, συμβάλλει ὑπὲρ τοῦ Βραχίος Χρονικοῦ (σ. 480) σημειώματι τι κώδικος πολυμιγοῦς περιέχοντος τὸν βίον, τὰς πράξεις καὶ 65 ὀμιλίας τοῦ Χρυσοστόμου, ἐν τέλει δὲ διάφορα χρονικὰ σημειώματα καὶ ἀποκειμένου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου Σκοπέλου. Ἐν φ. 416^α τοῦ κώδικος τούτου, (Νέου Ἑλληνομνήμονος Δ', 489), ὅστις εἶναι γεγραμμένος χειρὶ Ἰωάννου τοῦ Δορυανοῦ καὶ πληροῦται, ὡς εἶπον, πλείστων χρονικῶν σημειωμάτων, φέρεται καὶ τὸ ἐξῆς σημείωμα· † εἰς αὐμς' ἔλαβεν ὁμοίως αὐθέντης τὸ πρῶτον ξαμίλιον δεκεμβρίῳ ἡμέρα 5'.

α Ἐν τούτῳ δὲν ὀρίζεται μὲν ἡ ἡμερομηνία, ἀλλὰ λέγεται μόνον ἡ ἡμέρα τῆς ἀλώσεως, ἣτις ἦτο ἡ Παρασκευὴ (ς'). Ὡς δὲ γίνεται φανερόν ἐκ τοῦ Βραχίος Χρονικοῦ, ἡ ἡμέρα αὕτη ἦτο ἡ 9 Δεκεμβρίου. Ἐπομένως ἐκ πάντων τῶν χρονικῶν σημειωμάτων μόνον τὸ τοῦ κώδικος τῆς Σκοπέλου συμφωνεῖ πρὸς τὸ Βραχὺ χρονικόν. Τὴν δ' ἀλήθειαν τῆς παραδόσεως τούτων, ἣτις διὰ τῆς προσθήκης τῆς λέξεως ἐσπέρα τοῦ Βραχίος Χρονικοῦ δὲν ἀφίσταται πολὺ τῆς παραδόσεως τοῦ Φραντζῆ καὶ τῶν ἄλλων σημειωμάτων, λεγόντων ὅτι ἐκλῶ τῇ 10 Δεκεμβρίου, ὑποστηρίζει, ὡς νομίζω, καὶ τὸ σημείωμα τοῦ βιβλιογράφου τοῦ Παρισιακοῦ κώδικος (σ. 482), λέγοντος· ἡμέρα σάββατον ὥρα αη. Ἐπειδὴ δ' ὁ Μουράτ τῇ ἐσπέρα τῆς 9 Δεκεμβρίου ἀρξάμενος τῆς ἐπιθέσεως ἴσως κατ' αὐτὴν ἐγένετο κύριος μερῶν τινῶν τοῦ περιδόλου τοῦ ἰσθμοῦ, νομίζω ὅτι τοῦτο ἠθέλησε νὰ σημειώσῃ καὶ ὁ γράψας τὸ ἀνέκδοτον σημείωμα εἰπὼν ὅτι «ἔλαβεν ὁμοίως αὐθέντης τὸ πρῶτον ξαμίλιον». Διότι πῶς ἄλλως δύναται νὰ δικαιωθῆ τὸ ἀριθμητικὸν τοῦτο; Ἄλλ' οἱ ἄλλοι χρονογράφοι, ἕκαστος ἴσως τῷ ἄλλῳ ἐπόμενος, δὲν ἠθέλησαν νὰ χωρίσωσι τὰ δύο γεγονότα, ἀλλ' ἠρκίσθησαν νὰ σημειώσωσι τὸ κυριώτερον καὶ σπουδαιότερον, ἦτοι τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως. Λοιπὸν παραδέχομαι, ὅτι μόνον οἱ δύο οὗτοι χρονογράφοι ἠκριβολόγησαν περὶ τῆς ἀλώσεως, ἣτις διακρίνε-

ται οὕτως εἰς δύο σταθμούς, πρῶτον τὴν ἄλωσιν μερῶν τινῶν τοῦ περιβόλου τοῦ ἰσθμοῦ τῆ ἑσπέρας τῆς 9 Δεκεμβρίου καὶ δευτέρον τὴν ἄλωσιν αὐτοῦ τε τοῦ περιβόλου ὅλου καὶ τῆς πόλεως τῆ πρωΐας τῆς 10 Δεκεμβρίου τοῦ 1446 ».

— Ἐνετίησι = ἐν ἔτει. Ὁ ἰμὸς ἐν Σκοπέλω μαθητῆς, τελειόφοιτος τῆς φιλολογίας κ. Νικ. Γ. Γεωργάρας ἐπίστευέ μοι τὰ ἱξῆς « Εἰς τὰ ὑμέτερα παραδείγματα τῆς ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων παρανοήσεως τοῦ Ἐνετίησι, περὶ ὧν λέγετε ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Δ' σ. 121 κ. ἑ., προσθέτω ἐν, ὅπερ εἶδον ἐνταῦθα πρὸ πολλῶν ἐτῶν. Ἐν τῷ ἱξωφύλλῳ χειρογράφου τινὸς τοῦ Ἰωάννου Τίτλη, ὅπερ περιεῖχεν ἐκκλησιαστικὰ μέλη, ἐνθυμοῦμαι, ὅτι ἀνέγνωσα ἐν ἐτίησι 18. . προφανῶς ἀντὶ τοῦ ἐν ἔτει. Ἀνεζήτησα καὶ πάλιν τὸ χειρόγραφον, ἀλλὰ πρὸς τὸ παρὸν δὲν το εὔρον ».

— Ὁ μεταφραστῆς τοῦ *Mordtmann*. Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει μέγας λογοθέτης κ. Σ. Ἀριστάρχης ἀνεκοίνωσέ μοι, ὅτι ὁ μεταφραστῆς τοῦ περὶ ἄλώσεως Κωνσταντινουπόλεως βιβλίου τοῦ *Mordtmann*, ὁ A. B., δὲν εἶνε, ὡς ἐκ πλάνης ἐγγραφή ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Δ' σ. 417, 427, 453, ὁ Ἀναστάσιος Βυζάντιος, ἀλλ' ὁ μακαρίτης ἐν Κωνσταντινουπόλει ἰατρός Ἀπόστολος Βαφειάδης.

— Προςθήκη εἰς τὰ περὶ τῆς ἑλληνικῆς ὡς ἐπισήμου γλώσσης τῶν σουλτάνων. Ἐν τοῖς περὶ τοῦ Ὀρκωμοτικοῦ τοῦ Μωάμεθ γραφεῖσιν ἀνωτέρω σ. 66 κ. ἑ. δὲν περιελήφθη, ὅτι περὶ αὐτοῦ πραγματεύεται καὶ ὁ *M. A. Belin* *Histoire de la Latinité de Constantinople*. Ἐκδ. β'. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1894 σ. 158 κ. ἑ., ὅστις εἶχεν ἴδει καὶ τὸ παρὰ τῷ Ἀλφρέδῳ Τίστα, υἱῷ τοῦ Ἰγνατίου, περισωζόμενον πρωτότυπον τοῦ Ὀρκωμοτικοῦ. Ἄλλ' εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦτο θὰ ἐπανέλθω καὶ πάλιν ἄλλοτε. Πρβλ. *Testa Traités de la Porte Ottomane* Τόμ. Α' σ. 20 κ. ἑ. — Γ. Στρέϊτ Σύστημα Ἰδιωτικοῦ δισθνοῦς δικαίου. Ἐν Ἀθήναις. 1906 Τόμ. Α' σ. 348. — Πολεμάρχου Πατρικίου Τὰ προνομία τοῦ Πατριαρχείου καὶ ὁ ἀρθρογράφος τῆς Νέας Ἡμέρας ἐν τῇ ἡφμεριδί Κράτος Ἐτ. Ζ' ἀρ. 624 τῆς 4 Μαΐου 1908.

Ὁ δὲ Ὄρισμός τοῦ Σινάν πασσαῖ ἐξεδόθη ἐκ τοῦ κώδικος τῆς Περτροπούλεως καὶ ὑπὸ Νικηφόρου Καλογερά (Μάρκος ὁ Εὐγενικός καὶ Βησσαρίων ὁ καρδινάλιος. Ἀθήνησι. 1893 σ. 86), ἐκ δὲ τῆς ἐκ-

δόσεως ταύτης ἀνετυπώθη καὶ ὑπὸ Πολιτάρχου Πατρικίου (Παρατηρήσεις περὶ τῶν προνομίων τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς ἑφημερίδος « Τὸ Κράτος ». Ἐν Ἀθήναις. 1907 σ. 63 κ. ε.). Ἴδτε περὶ αὐτοῦ καὶ Αἰμίλιον Καλλίστρατον ἐν Νέῃ Ἡμέρᾳ Ἐτ. ΑΔ' ἀρ. 1730 26/8 Φεβρουαρίου 1908.

— **Ἑλληνικὰ ἱστορήματα ἐν ἰταλικαῖς κώδιξι Νεαπόλεως.** Ἐν τοῖς ἰταλικοῖς κώδιξι τῆς ἐν Νεαπόλει Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης περιέχονται πλὴν τῶν διαφορῶν ἐκθέσεων Βενετῶν βασιλῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει αἱ ἐξῆς ἐκθέσεις καὶ πραγματεῖαι, ἀναφερόμεναι εἰς ἑλληνικὰ πράγματα κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας· 1) ἐν τῷ κώδικι X-F-54, χαρτῶφ τοῦ 15' αἰῶνος τελευτῶντος ἐκ φύλλων 174, α') *Relazione del Cimo Sgr. Zuane Contarini ritornato di Prouedre di Corfù l'anno 1578* (φ. 1 73)· β') *Relatione del Cimo Sig. Luca Michiel ritornato di Proueditor Genle di Candia l'anno 1575* (φ. 75-174)· 2) ἐν τῷ κώδικι X-G-31, χαρτῶφ εἰς φύλλον ἐκ φ. 192, ἐν φ. 17 *A' generosi Monarchi del Christianesimo la già famosa Imperatrice di Grecia la dolente Regina Cretense* (ἤτοι ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλοῦσα Κρήτη), ἐν δὲ φ. 18-20 *I sospiri di Candia indirizzati a' Prencipi Cristiani, versi in quatrini*· 3) Ἐν τῷ κώδικι X-G-37, χαρτῶφ εἰς φύλλον μικρὸν ἐκ φ. 290, ἐν φ. 216-245 *Relazione et historia compendiaria del Regno di Cipro fatta nel tempo che sottostava al dominio Veneto nel secolo XVI* καὶ φ. 246-261 *Discorso del signor Ascanio Sauorgnaro per le cose di Cipro*, οὗ προηγείται ἐπιστολὴ ἀφισρωτικὴ τοῦ Φραγκίσκου Marcaldi πρὸς τὸν Καίσαρα Beltramo ἐκ Βάρεως 11 Μαρτίου 1576, ἐν δὲ φ. 261-289 *Relatione del Sigor Brunoro Zampeschi gouernator generale della Serma Republica di Venetia in Candia*.

— **Παράγραφα.** Ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Δ' σ. 440, στ. 6-7 ἀντὶ Νέρωνος γράφει Κλαυδίου καὶ ἀντὶ Ποπλαίας γράφει Ἀγριπίνης.